

Октябрән 5-мәшә – Вөрентекен кунә

Пултаруллă вөрентекен, йөркелүсә

Җулпатри яләнче суралса үснә Нина Моисеева (сән үкерчөкре), манән аппа, кәҗал ситмәл сұл тултарчә. Вәл, вөрентекен профессине алла илнәскер, паянхи кун та вөрәнү сферинче вай хурать.

Нина Муркаши вәтам шкултан вөрәнсе тухса Шупашкарти И. Яковлев ячәллә педагогика институтне пәтернә. Вөрентекен биографияне вәл Тәвай районәнчи шкулта сырма тытәннә: кунта сакәр сұл вырәс чәлхипе литературине вөрентнә.

Җав тапхәрта ыра ят сәнсе илме пултарнә вөрентекене Шупашкар хулин вөрәнү пайне куҗарасчә. Кунта вәл утмәл ытла шкулән ес меләсемпе месләчәсене йөркелесе пырать. Пултаруллă йөркелүсә кунта та ыра ята тивәсет. Есә түрә кәмәлла пурнәсланине унән хисеплә ячәсем те сирәплетәсчә: вәл – Чаваш Республикин вөрентевән тава тивәслә есчәненә, Рәссей Федерацийән пәтәмәшле вөрентевән хисеплә есчәненә.

Шупашкар хула ертүсисем аңа хулари вөрентү тытәмне аталантарассипе тата лайәхлатассипе чылай тимленәшән тав тавасчә. Вөрентү есә лайәх пәлнәрен вәл вөрентекенсене те, шкул директорәсене та яланах пуләшма хатәр. Нина Власовнән ятне Шупашкар хулин вөрәнү тытәмән Хисеп кәнекине те кәртнә, ун пирки хулари вөрентевән энциклопедийәнче те вуласа пәлме пулать.

Г. ПРАВДИН.
Шупашкар хули.

Тавах сире, учительсем

Пәрле еслекен вөрентекенсене халалласа

Учитель! Җак сәмах авал, Халь те, пуласлăхра та Кашни сын чәринче. Упрар, Аңа сүлтен-сүле сәклер.

Учитель есә сәмәл мар, Анчах та пархатарлă: Малтан мала утатъ пәрмай Җул кәтартса мухтавлă.

Класа кәрсен түрех пире Сывлăх сунатъ: «Ыр кун сире». Ларатпәр шәппән, түрленсе, Юлас килет вәсех илтсе.

Пәтәм вайран вәл тәрәшәтә, Сана, мана вәл пуләшәтә. Шутлаттаратъ, вулаттаратъ, Түслăх мәнне аңлантаратъ.

Пәрле вылять, юмах калать, Тем ыратсан – пуҗран шәлатъ. Иртсе каять вара вәсех, Пит тәрәшәс килет пушсех.

Юрлатъ, ташлатъ сцена сынче, Вәскать, еслет кил картинче. Хатәрленет вәл урока, Нумай вулатъ вәл – пәр купа.

Ыр сәмахпа пире мухтатъ, Ялăх тусан кәштах ятлатъ. Пәхәт пире вәл юратса, Тәван анне пекех савса.

Чунне паратъ ачасене, Халне паратъ-ске вәсене. Тавах сире, учительсем, Юратнә, хаклă сыннәмсем.

Тамара Павлова.
Чуманкассинчи вәтам шкул.

Шкулта тупнă телей

...Шәнкәрав янәрә те шәп пулнә класс тәруках сасәпа тулчә: ачасем савәнәслән коридора тухса столовай әннелле сұл тытрәс. Вәсем хысәәнах урок йөркеллә иртнипе кәмәллә учительница тухрә. Вәл кәкәрә умне вөрәнү журналәпе ачасен есәсене тәрәсле ме пустарса илнә тетрадьсене тытнә. Хәйән куҗә вара класран чупса тухакан ачасем сінчен каймарә. Паян вәсенчен кашних киле панә есә туллин пурнәсласа килни урока та тухәслә ирттерме май пачә. Җакә Людмила Валериановнәна савәнтәрчә. «Чаваш чәлхине вөрәнсе мар текенсем пуррине пәхмасәрах, тәван чәлхене манманнисем те хальлөхе чылайиән пулни эпир пурнәслакан ес тәрәссине сирәплетет», – каласрә вәл әшәнене чаваш чәлхипе литературин пәрремәш вөрентекенне Елизавета Ивановәна аса илсе.

Л. Никитина (сән үкерчөкре) Җатракассинче суралса үснә, кунтах пурнәс йәви савәрнә. Учительсен пүләмә әннелле вәскамасәр утнә май, вәл хәйән ку таранчченхи пурнәсчәне куҗә умне кәларчә. 8 ачаллă хресчен сәмийнче үснә хәрне ашшә тәтәшах аслә пәлү илесси пирки аса илтеретчә. 1985 җулхи кәркунне Людмила Чаваш патшалăх университетчә хатәрленү уйрәмне вөрәнме кәрет. Җур сұл вөрәнсен, экзаменсене әнәслә тытса, чаваш филологийән уйрәмәнче вөрәнме пуҗлатъ. «Вәл вәхәтра чавашлăхшән хытә

сунаттәмәр җав. Хамәр халәхән ташхи-юррине сарассипе кружока активлă сүрет-тәмәр. Вөрентекенсем пуләшнине чаваш чәлхин витәмне үстерессишән тимлеттәмәр. Җакә пустуй пулмарә – чаваш чәлхине те патшалăх чәлхи туса хучәс», – аса илчә җамрәкләхә аслә категориллә вөрентекен.

Университет хысәән 1990 җулта җамрәк педагог Кашмаш шкуләнче есләме пуҗларә. Тәпәр 8 җултан – Җатракассинчи вәтам шкулта. Унтанпа 21 сұл хыса юлчә. Үсәмсемсәр иртмерәс вәсем. Тәрәшә есленипе Людмила Валериановна район администрацийән, ЧР Вөрәнүпе җамрәксен политикин министрствин Хисеп хучәсене тивәснә. Кунпа пәрлех вәл вөрентекен ачасем те, тәрлә конкурса, олимпиадәна хутшәнса, Тав җыравәсемпе Хисеп хучәсене, дипломсемпе кубоксене сахал мар тивәснә. Вәсене хастар учительница сұлленех уйрәмшар папкәна пуҗтарса пычә. Пәрре мар кун пек пухә халә унән.

Кунта юлашки сүлсенчи үсәмсем аса килчәс. 2014 җулта республикара ирттернә чаваш чәлхипе литератури кабинетчә конкурсәнче 2-мәш вырән йышәнчә. Сұлленех ирткен пәтәм чаваш ачисен Интернет олимпиадинче унән вөрәнекәнәсем тәтәшах малти вырәнсене тухрәс. Районти конкурсәнче те – ыра ят кәна. 2016 җулта районти иртнә «Султаләкри вөрентекен» конкурсра Л. Никитина лауреат пулса тәчә. 2018 җулта районти ирттернә класс ертүсисен конкур-

сәнче те вәл 2-мәш вырәна тухма пултарчә. Район ертүсин грантне тивәсчи те унән есәне туллин хаклани пирки калать.

Җул хысәән сұл иртет. Паян унән есәне малла тәсакан вөрәнекәнәсем те пур әнтә. Марина Белова чаваш педагогика университетчә чаваш чәлхин уйрәмәнчен вөрәнсе тухрә. Галина Иванова вара җакәнтах 2-мәш курсра әс пухатъ. Кун пекисем татах та пуләсха.

А. БЕЛОВ.

«Җамрәк журналист» проект

«Пирән хаҗат интереслә»

«Пирән хаҗат – пирән сінчен. Җавәнпа вәл интереслә, савәнпа аңа вулас килет. Шкулта 400 яхән ача, савәнпа та хаҗат килрә. Хаҗатпа ял сіннисене паллаштарас тесе, аңа эпир библиотекәна та паратпәр, уявсенче салататпәр», – җапла каласчә Мән Сәнтәрти вәтам шкулта вөрәнекәнсем (иккәмәш сән үкерчөкре) хәйсән шкул хаҗачә пирки.

«Школьная пора» ятлă шкул хаҗачә кунта 2007 сұлтанпах тухса тәрәт. Ачасем тата җак есә йөркелесе пыракан вөрентекенсем тимленипе аңа кашни уй-ахрах кәларса тәма тәрәшәсчә. Пәлтәр ав хаҗатән 100-мәш номерне шкуләпех савәнса кәтсе илнә, мәнасланнә.

Тәрлә тәспе тухса тәракан шкул хаҗачәле мухтанма та сәлтавә пур мәнсәнтәрсен. Шкул хаҗатне республикари чи лайәх шкул хаҗачәсен йышне пәр иккәлен-мәсәрех кәртме пулатъ. «Грани» хаҗат республика шайәнче ирттернә, юлашки сүлсенче регионсен шайәнче ирттерекен «Школа-пресс» фестиваль конкурсра «Школьная пора» хаҗат виҗә хуччән «Ялти шкулта кәларакан чи лайәх хаҗат» номинацире сәнтәренә. Паллах, тәрлә тәспе тухнәшән мар – хаҗат содержани тата жанрәнчен пуян пулнипе. Җавәнпах район шайәнчи конкурсәнче кашни сұлах сәнтәринчән тәләнме те

кирлә мар пулә.

2007 сұлта хаҗат кәларас есә чаваш чәлхи вөрентекәнә Надежда Варюхина йөркелесе ертсе пыма тытәннә. Пәр вәхәт ачасемпе акәлчан чәлхине вөрентекен Галина Кириллова есләненә.

Шкул хаҗатне кәларакансем – «Җамрәк журналист каләмә» кружока сүрекәнсем. Кәҗал та кружока вәтам классәнче вөрәнекен 20 ача сүреме тытәннә.

– Пирән хаҗат уйәхра пәрре кәна тухатъ пулин те, эпир аңа вулакан патне ситерес тесе нумай ес тәватпәр. Савә, калав, очерк, тәрленчәк, заметка, репортаж сырма вөрәнәтпәр, – тет Света Толстова.

– Редактор панә темәна аңланса илетпәр. Кирлә материал пухатпәр та текст җыратпәр. Мана

ытларах интервью илме киләшет. Интервью илнә чухне ыйтусем пана, сынна тимлә итлеме, аңланама вөрәнәтпәр, – пәлтәрчә Катя Крючкова каласәва хутшәнса. Хәй «Тантәша» җыркаланине те каларә.

Җапла май ачасем хәйсән вөрәнекәнәсем, тантәшәсем, шкулти ытти есчән сінчен хаҗатра вулама интереслә интервьюсем сырма тәрәшәсчә.

Сергей Варюхин вөрәнекен шкул хаҗатне ачасем унта хәйсән шухәшне пәлтәрме пултарнәран уйрәмах паха тесе хаклатъ. Хаҗатра сивәч ыйтусем хускатнине те пәлтәрчә вәл. Унән тивәсә вара хаҗата каләппассипе сыхәннә-мән.

Шкул хаҗатәнче рубрикасем те тахсанах йәлана кәнисем: «Шкул хыпарәсем», «Паллă сынсен пурнәсә», «Тәрәссипе каласан», «Сывә пурнәс йөрки», «Пәрремәш утәмсем», «Кәларәмән сән-пичә»... Вика Петрова каланә тәрәх, физкультура учителәсем ыйтнине пәлтәр хаҗатра спорт страницине те йөркелесе янә.

Хаҗат кәларас есә хутшәнса ачасем журналист проффесийәпе паллашса пырасчә, хәйсән пултарулахне аталантарасчә.

– Журналистан темән те пәлмелле тенәрен, Рәссей, тәнче хыпарәсемпе те кәсәкланатпәр, – паләртрә Антон Кольцов.

Чаваш чәлхине вөрентекен Валентина Сапожникова, вунпәрмәшсен класс ертүси, Мән Сәнтәр шкуләнче теләр интереслә традици пуррине пәлтәрчә: кашни сұлах хаҗатән вөрәнү сұлне вәслекен номерне 11-мәш класс хатәрлет-мән. Апла вәсен черечә те ситсе пыратъ.

– Ачасемпе пәрле савәнәтпәр, вәсемшән пәшәрханатпәр, вәсем аталанса пынине курса хамәрән әсталәхә та үстерсе пыма тәрәшәтпәр. Ачасене юратнәран шкулта чуна парса есләтпәр, – тәсчә чәлхәсә-вөрентекенсем (пәрремәш сән үкерчөкре).

Сәмах май, Галина Кириллова тата Валентина Сапожникова вөрәнтекәнсен есә стажә 30 сұлтан та иртнә, Надежда Варюхина та шкулта 20 сұл ытла вай хуратъ.

Ачасене юратнине вәсем шкултан вөрәнсе тухнә выпускниксем пирки әшшән аса илни, вәсен ситәнәвәсене сәнаса пыни те сирәплетет. Җакән пек пултаруллă выпускниксен йышәнче хальхи вәхәтра алла журналист проффесине алла илекен пуррине те пәлтәрчәс вөрентекенсем.

Проект Чаваш Республикин Цифра аталанәвәпе информатци политикин тата массәллă коммуникацисен министрствин пуләшнине тухатъ.

